

РЕЦЕНЗИЯ

**от доц. д-р Станчо Станчев
Военна академия „Георги С. Раковски“,
Секция „Военноисторически изследвания“**

**на дисертационния труд на Мартин Веселинов Вълков
на тема „Българското военноадминистративно управление в
Поморавието, Косово и Вардарска Македония 1915-1918 г.“
за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по
научна специалност в област на висше образование „Хуманитарни
науки“, професионално направление 2.2 „История и археология“**

Научен ръководител: проф. д-р Веселин Янчев

Мартин Веселинов Вълков завършва английска езикова гимназия "Гео Милев" в гр. Бургас през 2000 г. и продължава обучението си в Софийски университет „Св. Климент Охридски“ по специалността „Международни отношения“. През 2009 г. получава бакалавърска степен и по „История“ в същия университет, а през следващата година завършва магистратура в Централноевропейския университет в Будапеща по специалността „Сравнителна централноевропейска история“. От февруари 2014 г. е редовен докторант в катедра „История на България“ в Историческия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“.

Тези кратки бележки върху биографията на докторанта обясняват добрата му обща подготовка и безспорно оказват влияние както върху избора на темата на рецензирания дисертационен труд така и върху подхода при разработката му.

1. Актуалност и значимост на разработвания научен проблем

Представената за защита дисертация е посветена на един проблем, който до момента не е изследван в неговата цялост. Причините това да не се случи са от различно естество и могат да се търсят в забраната дълго време да се ползват архивните документи по темата, в политическата конюнктура и пр. Но логично е да се предположи, че разработката е чакала своето време и своя автор. И по мое мнение го е намерила в лицето на Мартин Вълков, който е избрал за тема на дисертацията си един безспорно значим проблем. Изследването ще обогати историографията, но той също ще предостави и знания, които успешно могат да се използват и при изучаване и анализиране на съвременните геополитически реалности.

2. Оценка на съдържанието на дисертацията и научните резултати

Представеният за рецензиране труд покрива напълно изискванията за сполучлив избор на тема и съдържание. При подготовката на дисертацията си Мартин Вълков е обработил значителен по обем библиографски масив и е успял да използва богат и разнообразен документален материал. Прегледът на изворите и литературата по разглежданите проблеми говори за отличната историографска осведоменост на автора.

Трудът на Мартин Вълков е в обем от 392 наборни компютърни страници с кегел 12 пункта (в т.ч. 376 с. основен текст и 16 с. използвана литература). Освен големината на буквите, останалото оформление на текста, неговото структуриране и представяне съответства на всички изисквания, които могат да бъдат предявени към него.

При структурирането на текста Мартин Вълков е използвал оригинален подход за раздробяване на параграфите, който подсказва дълбоко познаване на материала и проблематиката. Дисертационният труд е подреден ясно и логично, като авторът разпределя научните си търсения в увод, пет основни глави и заключение.

Ще си позволя да не навлизам в подробности около съдържанието на дисертацията. В увода удачно и вярно са очертани обекта и предмета на изследването, като основните изследователски цели на автора са установяване характера на българското управление в Поморавието, Косово и Вардарска Македония и разкриването на естеството на насилието над цивилното местно население.

Първата глава има въвеждащ към проблематиката характер и разглежда въпросите на войната и окупацията, отразени в международното право, спецификата на въоръжените конфликти от първата половина на XX в. и различните окупационни режими и форми на насилие, прилагани от армиите. Анализира концепцията за „Тоталната война” и определя

нейните основни елементи. Авторът прави разграничение между окупационните режими и формите за насилие през Балканските и Първата световна война. Според Мартин Вълков докато през Балканските войни „...насилията срещу цивилното население са преди всичко дело на самото население и чети, както местни, така и изпратените от България, които действат извън всякакъв оперативен контрол през Първата световна война то е „много по-организирано и извършвано от редовните армии по заповед на армейските ръководства”.

Втората глава разглежда изграждането и развитието на структурите на българската власт в новоокупираните земи. На базата на новоразкрити документи авторът хвърля нова и обилна светлина върху отношенията между Главното командване на Действащата армия и Военното министерство. Разкрито е негативното отражение на тези недоразумения върху воденето на военните действия и преди всичко върху работата на структурите на българската власт в новите земи. За първи път се прави опит за задълбочено дефиниране на функциите между военното и гражданското управление.

Третата глава е посветена на българската политика спрямо местното население. Освен рестриктивните мерки авторът отделя внимание и върху политиката на национален градеж и съзидателната роля на църквата и училището в стремежа за постигане на културен напредък. Повече от 50 страници са посветени на културно-националната политика. Авторът отделя обширно място на откриването на български училища в областите и на дейността на културно-просветните дружества. Направени са съпоставки в развитието на процесите в двете области.

В четвъртата глава се разглеждат отнeshнията между българското управление в новоокупираните земи и командването на съюзните войски. На подробен анализ са подложени редица въпроси, които са пряко свързани с процеса на материалното осигуряване на войските,

използването на комуникациите и др.

Последната глава е посветена на съпротивата срещу българската власт в областите. Авторът разглежда трудностите, които срещат българското управление при поддържането на реда, Топличкото въстание от февруари-март 1917 г. и четническа борба в Моравско.

Заклучението, макар и кратко по съдържание, на фона на общия обем на дисертацията пресъздава в обобщен вид основните резултати от самостоятелното изследване на Мартин Вълков.

Стилът на изложението е стегнат, четивен, изказът е професионален и показва отлично познаване на проблематиката.

3. Оценка на научните и научно-приложни приноси в дисертационния труд

При формулиране на своите приноси авторът донякъде е подценил труда си. Основното достойнство на разработката е, че тя е изградена главно върху оригинален архивен материал и за първи път в българската историография открито се поставя въпроса за насието над цивилното население, извършвано от българските войски, военните и граждански власти в новоокупираните земи през Първата световна война. Посочените приноси са реални. Те са лично дело на докторанта и са резултат от задълбочена му критична изследователска работа с изворите и добросъвестното използване на научните публикации по проблема.

4. Преценка на публикациите по дисертацията

Във връзка с дисертационния труд са посочени две статии, които са под печат и е невъзможно да бъдат оценени.

5. Литературна осведоменост и компетентност на докторанта

Дисертантът познава задълбочено литературата и историческите извори по темата. Основно са използвани оригинални и привлечени за пръв път архивни материали, съхранявани в Централния държавен архив, Държавния военноисторически архив в гр. Велико Търново, Българския исторически архив при Националната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“, Научния архив на БАН, както и австро-унгарските документи от периода на Първата световна война, издирени и преведени от Стилиян Нойков, които се съхраняват във Военноисторическа библиотека при Военната академия „Г. С. Раковски“. За целите на дисертацията са проучени и изданията в периода 1915-1918 г. на „Държавен вестник“, Стенографските дневници на Народното събрание и вестниците „Родина“ и „Моравски глас“, издавани в Скопие и Ниш.

В библиографската справка са посочени 29 фонда, публикувани документи, спомени, анкети, материали от периодичния печат, изследвания на български и чужди автори. Използвани са и дигитализирани документи в Интернет.

6. Оценка на авторефера

Представеният автореферат съответства на изискванията и коректно отразява основните тези, направените изводи и научните приноси в дисертацията и дава достатъчно пълна представа за същността на изследването.

7. Критични бележки и препоръки

Въпреки безспорните високи качества на дисертацията, в нея могат да се посочат, макар и малки пропуски и неточности:

- Не е формулиран метода на изследване.
- На стр. 76 авторът посочва, че Главната квартира се състои от Главното командване и от Щаб на Действащата армия. Главната

квартира, която е равнозначна на Главно командване се състои от Щаб на Действащата армия и Главно тилово управление.

- При евентуално бъдещо публикуване на дисертацията е необходимо да се извърши прецизна редакция.
- Обемът на дисертационния труд надхвърля моите представи за научно изследване от подобен вид.

8. Заключение

Пред нас е един оригинален научен труд и изложените критични бележки не оказват влияние върху цялостната ми позитивна оценка за него. Като имам предвид отличните изследователски качества, които са показани в дисертацията, с пълна убеденост препоръчвам на уважаемите членове на научното жури да гласуват с положителен вот за присъждане на Мартин Вълков на образователната и научна степен „доктор“.

20.04.2015 г.

гр. София

доц. д-р Станчо Станчев